



Un llibre tocat per la Gràcia: el Sant Francesc d'En Jordi Bilbeny

Autor: Montse Montesinos

Data de publicació: 19-01-2025

La Montse Montesinos ens fa arribar les seves impressions, després de llegir el «Sant Francesc, els càtars i la llengua catalana», d'En Bilbeny.

Acabada la lectura de l'últim llibre d'En Jordi Bilbeny Sant Francesc, els Càtars i la Llengua Catalana, de l'Editorial Libbooks, vaig tenir l'impuls de trucar-lo d'immediat per agrair-li haver-lo escrit. El vaig viure com un regal tot ell, des de les presentacions fins al final. Es nota ja, des de l'inici, que està escrit partint de l'amor i l'admiració que ve de lluny. O, almenys, així ho he vist jo. Hi ha un reconeixement i una estimació vers la figura llegendària de Francesc, que, al llibre, s'humanitza i es fa més entenedora i absolutament propera. Així mateix, el llibre té un ritme molt àgil i és molt entenedor. En Bilbeny ha deixat en aquesta ocasió els estudis distants, seriosos, i en algun moment més "tècnics" o acadèmics, entra en el terreny de les emocions i escriu amb el cor, encomanant entusiasme. També creant complicitat en qui ho llegeix. El cas és que s'assimila amb plaer i sintonia i sense cap cansament. Fins i tot, m'ha sabut greu arribar a la fi, perquè els ulls i el que hi ha al darrere me'n demanaven més. Sort que podem confiar en la seva promesa de continuar aquest estudi amb tot el que ja té "in mente".

Sant Francesc al capítol d'Arles, a la Provença, el 1224 (Giotto, final segle XIII del, Basílica de Sant Francesc. Assís).

Sembla ser que la història del Sant ha estat manipulada per interessos múltiples, començant pels del Vaticà. La vida de Francesc, dit d'Assís, sembla que es va escriure en un principi d'una manera, just després de la seva mort, però va ser reescrita més tard d'una altra manera, amb modificacions. Així, que el primer relat es va "perdre" (ja m'enteneu i ja hi estem acostumats). No es pot saber quina va ser la trajectòria inicial del Sant, perquè la segona és la que ha prevalgut. Però En Jordi Bilbeny analitza punt per punt les manifestacions vitals del segon relat i va tombant un per un tots els mites, tots els enigmes i totes les enredades que es troben a la biografia que ens ha arribat i que no deixen entendre prou bé la seva conducta ni el perquè del seu perfil quant a l'idioma amb què s'expressava, tant en la parla com en la

pregària, com en les seves manifestacions poètiques, de les quals sembla que tan sols ens n'ha arribat una.

Llegint el relat del llibre, se'm fa estrany, sorprenent i increïble, per exemple, que molt pocs dels seus biògrafs (tants com n'hi ha hagut!) hagin sabut relacionar el francès que diuen que parlava o cantava, amb la llengua d'Oc, que tenien tan a prop perquè era la pròpia del sud de la França actual. A la seva època, els Francs del nord encara no havien conquerit el sud del territori. Molts dels biògrafs de Francesc es van encaparrar a creure que el que ell parlava era l'idioma francès, quan el que parlava i cantava era el provençal, dit també occità i dit també català a l'altra banda dels Pirineus. Em meravella que els estudiosos i els especialistes no sàpiguin reconèixer aquest fet històric i cultural de tan gran abast, tan conegut i estudiat per altra banda; sobretot sabent que la seva mare era d'aquelles terres. I què més natural que una mare transmeti al seu fill la seva parla!? Arribo a dubtar de la solvència i suspicàcia dels lingüistes que han estudiat el cas i els seus estudis passen per alt aquest fet i no saben reconèixer la llengua occitana, una de les més parlades d'Europa en aquells temps.

O això o s'ha de sospitar el de sempre: Francesc pot ser de tot menys català!

Estructuralment, el llibre està distribuït en 19 capítols, cada un amb un tema particular, encara que es puguin agrupar en quatre eixos principals.

En Bilbeny ens va introduint en aquests temes que van perfilant una nova biografia del Sant que ens descobreix una nova personalitat, i ens la descobreix al seu estil, de mica en mica, perquè hi anem entrant a poc a poc, bo i assimilant bé el nou missatge.

El primer gran tema és la llengua del Sant, que fins ara se suposava que era la francesa i que, evidentment, no ho podia ser per tot el que hem dit més amunt.

El segon tema és la religió dels Bons Homes, el catarisme. Francesc hi viu immers tant per l'època com pel seu tarannà, com per la seva voluntat de servei i de puresa.

El tercer seria la seva relació amb la jerarquia catòlica i amb el papa Innocent III, que no li accepta la Regla monacal, cosa que li va procurar una dura i llarga batalla.

El quart seria la seva presència a les terres catalanes, tan profusament esmentada en la tradició oral.

Tots aquests grans blocs ens duen a fer una lectura de la seva vida que s'allunya de les biografies que s'han fet fins ara del "Pobriçó".

Els capítols se succeeixen parlant dels temes polèmics que En Bilbeny va desgranant i aplanant, dada rere dada, insistint en la nova tesi que es va perfilant cada cop més evident, fins que queda demostrada amb tot un rosari d'exemples i de cites exhaustives fins a convèncer. És, ja ho he dit, la seva manera d'anar demostrant gota a gota la veritat amagada, vista des de totes les seves facetes possibles amb tots els testimonis i l'aval de textos amagats en altres textos.

La història de la Catalunya contemporània ens recorda la vida de sant Francesc, tot presentant l'època dels càtars, als segles XII-XIII, demostrant que ell hi estava immers del tot i com va canviar, un i altre cop, la regla franciscana per salvar el catarisme, "posant-lo" dins l'hàbit franciscà fins que al final va aconseguir el vistiplau del Papa.

Ens assabentem que era un trobador, malgrat que els censors li deixin tan sols una cançó per demostrar-ho.

Fa, també En Bilbeny, un estudi exhaustiu sobre els seus viatges i els múltiples vestigis que han quedat del seu pas per tot el territori català, dels quals tenim històries, llegendes, miracles, capelles i convents, fins a fer-se molt real el record de la seva presència. De tot això, l'autor en treu conclusions personals i inèdites.

Particularment, m'han entrat unes ganes terribles de visionar la pel·lícula que Franco Zeffirelli va fer sobre sant Francesc, "Germà sol, germana lluna", de la qual En Bilbeny ens adverteix que tant el va marcar quan era jove i que jo no vaig veure quan tocava.

No vull donar més pistes, perquè qui llegeixi el llibre vagi descobrint totes les novetats que l'autor va mostrant sobre un personatge que ara caldrà tenir en compte des d'una altra perspectiva. Només torno a ressaltar que la lectura és una pura delícia, que es frueix i que llisca en el temps com si res. Un llibre recomanable tant per meditar sobre una figura senyera, com per aprendre coses noves, i que també està fet per gaudir llegint.

En Jordi Bilbeny avisa que aquest primer text és una primera part d'altres que vindran després. Perquè ha deixat al calaix molts temes i té al cap moltes idees per explicar i poder desenvolupar sobre aquest Sant emblemàtic, que creiem tan conegut i estudiat, però que ara se'ns presenta amb una visió innovada, propera i més genuïna. Es pot dir que el podrem contemplar amb una altra mirada, molt renovada i molt diferent.

Felicitats a en Jordi per aquets seu nou estil, tan amorós, que sembla contagiats de la manera de ser de Sant Francesc, que ha estrenat en una biografia d'aquest personatge històric particularment estimat i venerat a casa nostra.

Llarga vida, doncs, a un llibre tocat per la Gràcia.

Montse Montesinos

29 de Setembre del 2024